

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 351.743(477)(049.32)

А. В. ІЩЕНКО,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

О. М. ЛИТВИНОВ,

доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СПІВПРАЦІ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Однією із найбільш важливих проблем в Україні є боротьба зі злочинністю. Ослаблення системи державного реагування і контролю, недостатність правової бази і відсутність виваженої державної політики в соціальній сфері, зниження духовно-морального потенціалу суспільства є основними факторами, які сприяють зростанню злочинності, особливо її організованим формам, а також корупції.

У виявленні злочинів беруть участь працівники слідчих та оперативних підрозділів, яким надають допомогу спеціалісти різних установ. Удосконалення роботи правоохоронних органів щодо посилення боротьби зі злочинністю передбачає не тільки поліпшення їх організаційної структури з метою підвищення мобільності і гнучкості реакції на зміни в динаміці злочинності, але й посилення зв'язків та взаємодії в діяльності цих органів. Це відноситься й до органів досудового слідства, проблема взаємодії яких завжди є актуальною, оскільки безпосередньо пов'язана з питаннями, що стосуються ефективності боротьби із злочинністю.

Монографія В. В. Топчія «Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами у розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України)»^{*} у сучасних умовах побудови України як демократичної, соціальної та правової держави є як ніколи актуальною. Вперше у вітчизняній юридичній науці досліджено діяльність слідчих та оперативних працівників у виявленні та розслідуванні злочинів з точки зору їх спільної діяльності в умовах прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України.

У період проведення економічних реформ, погіршення криміногенної ситуації в країні, прагнення злочинних структур інтегруватися та закріпитися в економіці перед органами внутрішніх справ поставлені завдання щодо розробки і реалізації заходів ефективною протидії злочинності. Виконання цих завдань пов'язане з дослідженням і науковим пізнанням закономірностей, в силу яких проявляються негативні тенденції злочинності. Їх з'ясування в теоретичному плані важливе для вирішення проблеми забезпечення поступового зниження її рівня, а в практичному – для проведення організаційно-тактичних заходів щодо посилення протидії злочинам, вдосконалення та налагодження взаємодії органів, які протидіють їм, поліпшення організації і активізації їх діяльності шляхом застосування науковообґрунтованих ефективних заходів.

Успіх та результативність діяльності оперативних підрозділів ОВС щодо розслідування злочинів значною мірою залежить від добре налагодженої взаємодії між ними та іншими суб'єктами правоохоронної діяльності. Оперативні підрозділи ОВС діють не автономно, а в системі правоохоронних органів, зокрема і тих, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Крім того, важливе значення має взаємодія оперативних підрозділів ОВС із іншими, крім правоохоронних суб'єктів, органами, зокрема органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями та окремими громадянами.

Необхідно погодитись із висловленою автором думкою про те, що питання взаємодії оперативних підрозділів також стоїть на порядку денному. Злочинність має системний характер, глибоко

^{*} Топчій В. В. Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами у розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України) : монографія / В. В. Топчій. – К. : РВВ МВС України, 2013. – 411 с.

законспірована, а їй слід протиставити діяльність розгалуженої мережі підрозділів правоохоронних органів, що потребує упорядкування, взаємозв'язку, узгодженості їх спільних дій, відповідної підпорядкованості і маневру силами та засобами. Питання взаємодії слідчих та працівників оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів потребує постійного вивчення з урахуванням усіх змін, які відбуваються в нашому суспільстві на шляху розвитку української держави. Все це обумовлює актуальність монографічного дослідження В. В. Топчія.

На сьогодні виникла об'єктивна необхідність комплексного використання оперативними підрозділами сил, засобів і методів ОРД у боротьбі зі злочинністю, а також наукового розроблення правових, організаційних і тактичних питань взаємодії цих підрозділів з іншими підрозділами МВС України у виявленні та розслідуванні злочинів.

Розглядаючи взаємодію слідчого з працівниками оперативних підрозділів як різновид заснованої на законі діяльності державних органів, автором зазначено, що згідно зі ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Отже, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави в цілому та погоджену діяльність слідчого та оперативних підрозділів зокрема.

У монографії здійснено теоретичні узагальнення наукових поглядів щодо поняття, сутності, змісту взаємодії, проаналізовано нормативно-правове урегулювання взаємодії слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні злочинів, надано характеристику найбільш поширеним злочинам.

Слід погодитись, що особливе місце у взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами займає спільна робота щодо реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності. Адже дані, отримані в ході оперативно-розшукової діяльності, можуть відіграти важливу роль при прийнятті процесуальних рішень.

У роботі встановлено, що забезпечення оптимальної взаємодії слідчих та оперативних працівників при вирішенні спільної задачі – швидкого та повного розкриття та розслідування злочинів – є одним з визначальних факторів активізації боротьби зі злочинністю та підвищення якості слідства. Тому слідчі та оперативні підрозділи повинні будувати свою роботу з постійною направленістю на налагодження ділових контактів та чіткої взаємодії між слідчими та працівниками оперативних підрозділів. Таку взаємодію слід засновувати на засадах творчого співробітництва, взаємної допомоги та погодження дій щодо розкриття, розслідування та попередження злочинів.

Монографія В. В. Топчія – це спроба відповісти на ряд теоретичних та практичних питань, вирішити суперечності між сучасними концепціями кримінальної процесуальної реформи та запропонувати авторське бачення розвитку взаємодії слідчих та оперативних працівників у виявленні та розслідуванні злочинів.

Монографія Василя Васильовича Топчія є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, виваженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. Одержані автором науково обґрунтовані результати розв'язують важливу для юридичної науки і правоохоронної діяльності проблему. Робота визначає, доповнює та уточнює низку положень теоретичного, правового та практичного характеру, є своєчасною й корисною науковою працею. Практичне значення цієї роботи не викликає сумнівів.

Загалом, монографія, на думку рецензентів, справляє позитивне враження. Звичайно, не всі ідеї автора монографії знаходять однозначну підтримку в науковій спільноті, зокрема щодо окремих положень застосування нового Кримінального процесуального кодексу України. Напевно, цього і не може бути, адже головне в науці – це пошук загальних закономірностей і перспектив розвитку тієї чи іншої галузі знання.

Отже, рецензована монографія становить інтерес для тих, хто цікавиться цією проблематикою, є актуальною і корисною для подальших теоретичних та практичних розробок у сфері правоохоронної діяльності.